

การศึกษาจุลยุทธศาสตร์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับการพัฒนาระหว่าง
ราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา

Study of Strategic Tourism Cultural Sites for Development between
Kingdom of Thailand and Cambodia

ยโสธรา ศิริภาพระภากร^{1*}

Yasothora Siriphapraphagon^{1*}

*Corresponding author, e-mail: dr.yasotharar@gmail.com

Received: May 18th, 2020; Revised: June 19th, 2020; Accepted: June 20th, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของปราสาทตาควาย ตำบลบักได อำเภอนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และเพื่อศึกษาจุลยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนากระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสำรวจพื้นที่และศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ และการถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้ประกอบการค้า 10 คน ทหารรักษาการในพื้นที่ทั้งสองพื้นที่ 5 นาย พระสงฆ์วัดเขาไต่ะ 3 รูป รวมทั้งสิ้น 24 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบบันทึกการสำรวจและแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า บริบทพื้นที่ที่มีความสำคัญและสามารถพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม การแลกเปลี่ยน ศาสนา และศิลปะได้ พื้นที่ในการศึกษาคือ “ปราสาทตาควาย” ซึ่งมีที่ตั้งของปราสาทอยู่ระหว่างเขตแดนราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา ผลการศึกษา พบว่า มีความเป็นมาและความสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่สร้างไว้ โดยจุดนี้เป็นพื้นที่ทางความสัมพันธ์และเชื่อมต่อระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องเร่งพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย นอกจากนี้ผลการศึกษายุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม พบว่า สามารถพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมด้านพัฒนาชุมชนในการแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาด้านการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ โดยการจัดพิธีกรรมบูชาเทวดานระหว่างประเทศ เนื่องจากพิธีกรรมทางศาสนาได้เป็นถือเป็นพื้นที่สำคัญมีความน่าสนใจ น่าดึงดูด และสามารถพัฒนาให้เป็นความโดดเด่นประจำจังหวัดสุรินทร์ ซึ่งการพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะส่งผลให้ทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน และเชื่อมความสัมพันธ์อันดีระหว่างสองราชอาณาจักรอีกด้วย

¹ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

Lecturer in Major of Political Science, Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

คำสำคัญ: จุฑยុทธศาสตร์เส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาระหว่างประเทศ ราชอาณาจักรไทย
ราชอาณาจักรกัมพูชา

Abstract

The objectives of this research were to study the context of Prasat Ta Krabei in Bak Dai sub-district, Phanom Dong Rak district, Surin province and to study the strategic tourism cultural sites for development between Kingdom of Thailand and Cambodia. The research was qualitative research which including surveying the area and studying the history document, and sharing of learning with peer assist. The population and sample were twenty-four people including two staffs from Tourism Authority of Thailand, two staffs from Subdistrict Administration Organization, two leaders from community, ten entrepreneurs, five soldiers, and three monks. The research instruments were survey form and interview form. The data analysis used descriptive statistics which were document and content analysis. The results found that the context of Prasat Ta Krabei was important and could developed to be tourism sites of economy, culture, religion and art exchange. Prasat Ta Krabei was located between Kingdom of Thailand and Cambodia. The study found that the Prasat had background and important history which was a heritage of the ancestors established. This point was the area of relations and connections between two countries that need to accelerate development for the benefit for both countries. Beside, the study the strategic tourism cultural sites found that the Prasat could develop to be the model of cultural tourism and could be a part of promoting community development in economic exchanges. Moreover, could develop cultural exchanges between two countries which was organizing rituals for worshiping international temples. Because of the religious ceremonies being considered an important area interesting, attractive and developed to be a prominent feature in Surin Province. In conclusion, the development of tourism cultural sites will have income for communities and connecting good relations between the two kingdoms as well.

Keywords: Strategic Tourism Cultural Sites, International development, Kingdom of Thailand, Kingdom of Cambodia

บทนำ

จุฑยុทธศาสตร์เส้นทางการเศรษฐกิจระหว่างประเทศกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามจุดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชาได้บอกถึงจุฑยุทธศาสตร์ว่าเป็นพื้นที่สำคัญและอธิบายถึง ความสำคัญที่มีความเกี่ยวข้องในด้านการเมือง เศรษฐกิจ ชุมชน และเป็นพื้นที่สำคัญที่สามารถพัฒนาต่อยอดในด้านต่างๆ มีความสำคัญในด้านประวัติศาสตร์ ศาสนา ความเชื่อและภูมิปัญญาด้วย (กฤษณ์นันทน์ แสงมาศ และคณะ, 2561 : 25) ในความหมายนี้จึงเป็นคำสำคัญของการศึกษาพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ คือ พื้นที่

ปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศที่มีผลในด้านการเมือง การปกครอง สังคมและชุมชน ที่สามารถพัฒนาในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดีและเป็นได้ทั้งพื้นที่จะเป็นทำเล เพื่อการพัฒนาและพยายามสร้างความร่วมมือทั้งคนในชาติและชุมชน ผู้นำองค์กร ทั้งสองประเทศ คือ ราชอาณาจักรไทย และราชอาณาจักรกัมพูชาทั้งนี้เพื่อกำหนดเป็นจุดยุทธศาสตร์ชาติเพื่อการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ ศิลปะและวัฒนธรรมระหว่างสองประเทศ จะเป็นจุดพื้นที่ทำเลทองที่ถือว่าเป็นทำเลที่สามารถพัฒนาด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประเทศในยุคไทยแลนด์ 4.0 มากด้วยเหตุเพราะพื้นที่นี้มีความสัมพันธ์กันทั้งสองประเทศและเป็นเขตแดนระหว่างการเชื่อมต่อ ราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา แต่สิ่งที่สามารถเป็นเครื่อง ดึงดูดใจ ให้ผู้คนได้เข้ามาท่องเที่ยวและแลกเปลี่ยนสินค้าได้คือ ปราสาทขอมโบราณ คือ ปราสาทตาควาย (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2561 : 24 - 25) ถือเป็นพื้นที่นี้ถือเป็นจุดหนึ่งที่มีความสำคัญ ด้านประวัติศาสตร์ ถือเป็นความสำคัญของชาติที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อเป็นส่วนช่วยพัฒนาพื้นที่ของชุมชน ประเทศชาติในด้านการฟื้นฟูทั้งสองประเทศจะมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและได้ร่วมกันพัฒนาในด้านอื่นๆได้อีกอย่างหลากหลายมิติ ได้แก่ ด้านการแลกเปลี่ยนสินค้า วัฒนธรรม ความเชื่อ พิธีกรรม วัฒนธรรมท้องถิ่นประเพณีการแสดงระหว่างประเทศ และศิลปะ ซึ่งอาจเป็นที่มาของความมั่นคงระหว่างประเทศที่ประชากรทั้งสองต่างได้รับผลประโยชน์อย่างสูงสุดได้ ในพื้นที่ของอำเภอพนมดงรัก เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญมากที่จำเป็นต้อง “เพื่อการพัฒนา” เพราะในพื้นที่นี้ไม่เพียงแต่ราชอาณาจักรไทยที่ได้รับผลประโยชน์หากแต่ประเทศกัมพูชา ก็จะได้รับผลประโยชน์ได้เช่นกัน ดังนั้น พื้นที่ปราสาทตาควายเป็นพื้นที่เชื่อมต่อระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชาซึ่งมีปัญหาด้านความมั่นคงมาเป็นเวลาช้านาน ด้วยเหตุผลที่สำคัญของผู้วิจัยจึงน่าจะเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในด้านการพัฒนาร่วมกัน โดยให้มีกิจกรรมร่วมกันและการจัดงาน ประเพณี พิธีกรรมบวงสรวงที่มีขึ้นในช่วงเดือนเมษายนของทุกปีร่วมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมและวัฒนธรรมต่อไปได้มากกว่าที่เป็นอยู่

ฐานคติได้กล่าวไว้ว่าสร้างตามคติของศาสนาพราหมณ์ ฮินดู เป็นการจำลองตามทัศนคติทางจักรวาล สวรรค์ของเทพเจ้าสูงสุด ที่มาปราสาทขอมโบราณเป็นการจำลองเขาไกรลาสเป็นที่ประทับของเทพเจ้า ปราสาทยังเสมือนเขาพระสุเมรุที่เป็นศูนย์กลางของโลกและจักรวาล (พระมหาลาภ อานนโท, 2560 : 1) เป็นมรดกภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ที่คิดสร้างสรรค์ ให้เห็นเป็นรูปธรรม เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่งดงาม ในพื้นที่ปราสาทตาควายได้มีการจัดงานประจำปีขึ้น และมีผู้เข้าร่วมงานเป็นจำนวนมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ กลุ่มชนในพื้นที่โดยรอบปราสาทตาควายมีความเชื่อถือว่าปราสาทแห่งนี้ยังมีความศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการแวะเวียนเข้ามาตลอดเวลา เพื่ออธิฐานขอพร จึงถือว่าปราสาทแห่งนี้ยังมีบทบาทความสำคัญต่อจิตใจของกลุ่มชนโดยรอบและห่างออกไป (อภิชาติ ทวีโลก, 2558 : 34) ดังนั้นด้วยความสำคัญและเป็นที่มาของการศึกษาพื้นที่ปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ เพราะเหตุที่ถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญที่สามารถพัฒนาให้เป็นรูปแบบที่กลุ่มคนทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาสามารถเข้าถึงได้ และมีกิจกรรมร่วมกันในด้านศาสนาและพิธีกรรมที่มีต่อปราสาทตาควาย ว่าเป็นพื้นที่ทำเลทองที่สามารถร่วมกันพัฒนาด้าน เศรษฐกิจชุมชน งานประเพณี แลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรมอันสำคัญได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ของปราสาทตาควาย ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษาจุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ระหว่างราชอาณาจักรไทยและ

กัมพูชา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

เป็นการศึกษาในพื้นที่ ปราสาททวาย ภาษาเขมร เรียกว่า ปราสาททรอเบย ตั้งอยู่บริเวณช่องตาควาย ในเขตบ้านไทยนิคมพัฒนา หมู่ 17 ตำบลบักได อำเภอนมดรัก จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกพื้นที่ศึกษา ดังนี้

1. เป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวกัมพูชาและวัฒนธรรมท้องถิ่นของประเทศไทยที่อาศัยพื้นที่นี้ในการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม

2. เป็นพื้นที่ที่ยังรักษาประเพณีทั้งสองประเทศโดยอาศัยประเพณีของตนมาจัดในวาระงานประจำปี พิธีกรรมบวงสรวงปราสาททวาย

3. เป็นพื้นที่จุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ต่อกลุ่มชุมชนและผู้ประกอบการค้าที่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่างทั้งสองประเทศ คือ ราชอาณาจักรไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาได้โดยสามารถนำผลิตผลท้องถิ่นมาแลกเปลี่ยนกันได้ซึ่งน่าจะสร้างแรงดึงดูดที่มีผลต่อการท่องเที่ยวได้

4. เป็นพื้นที่ที่ผู้คนส่วนมากให้ความสนใจกับความสำเร็จในด้านการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ศาสนาและวัฒนธรรมด้วยที่ถูกจัดขึ้นประจำปีด้วย

2. ขอบเขตด้านเอกสาร

เป็นการศึกษาข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เสนอไว้ในแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ ที่มีความเกี่ยวข้อง ความเป็นมาปราสาททวาย ความสำคัญ ประวัติศาสตร์ ตำนาน เรื่องเล่า วัฒนธรรมประเพณีประจำปีที่น่าสนใจและความสำคัญของจุดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้ประกอบการค้า 10 คน ทหารรักษาการณ์ในพื้นที่ทั้งสองพื้นที่ 5 นาย พระสงฆ์วัดเขาโต๊ะ 3 รูป รวมทั้งสิ้น 24 รูป/คน

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจพื้นที่และศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ (survey research) และการถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist - PA) ซึ่งมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย 2 คน เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ผู้ประกอบการค้า 10 คน ทหารรักษาการณ์ในพื้นที่ทั้งสองพื้นที่ 5 นาย พระสงฆ์วัดเขาโต๊ะ 3 รูป รวมทั้งสิ้น 24 รูป/คน ได้มาโดยการสุ่มตามความสะดวก (convenience sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

งานวิจัยนี้ใช้แบบบันทึกการสำรวจ และแบบสัมภาษณ์จุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนา ระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา โดยหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบบันทึกการสำรวจ เป็นแบบบันทึกบริบทพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยว ทั้งอยู่ในรูปแบบภาพถ่าย วิดีโอ และภาพถ่ายดาวเทียมจาก Google Earth มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่วิจัย และ Google Earth
2. สร้างแบบบันทึกการสำรวจ จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของข้อความ (หาความเที่ยงตรง) จำนวน 3 คน พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
3. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ
4. จัดพิมพ์แบบสำรวจ
2. แบบสัมภาษณ์จุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทย และกัมพูชา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง รวมเป็น 6 ข้อ ซึ่งเป็นองค์ความรู้จุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ บทบาทที่เกิดจากพื้นที่ปราสาทตาควาย คุณค่าด้านการศึกษาที่ได้จากปราสาทตาควาย ปราสาทตาควาย ถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ในด้านการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างประเทศ ด้านความเชื่อที่มีต่อปราสาทตาควาย มีขั้นตอนในการสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้
 1. ศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา และการวัดผลประเมินผล
 2. สร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่คำถามในการสัมภาษณ์มีโครงสร้างชัดเจน แต่แบบสัมภาษณ์สามารถเพิ่มคำถามได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในขณะสัมภาษณ์
 3. จากนั้นนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมของข้อความ (หาความเที่ยงตรง) จำนวน 3 คน พบว่า มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป
 4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ
 5. จัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลงานวิจัยไปยังองค์การบริหารส่วนตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จากนั้นดำเนินการลงพื้นที่วิจัยโดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การบันทึกข้อมูลบริบทพื้นที่ของปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ โดยใช้แบบบันทึกการสำรวจ และระยะที่ 2 การศึกษาจุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทย และกัมพูชา โดยใช้แบบสัมภาษณ์จุดยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

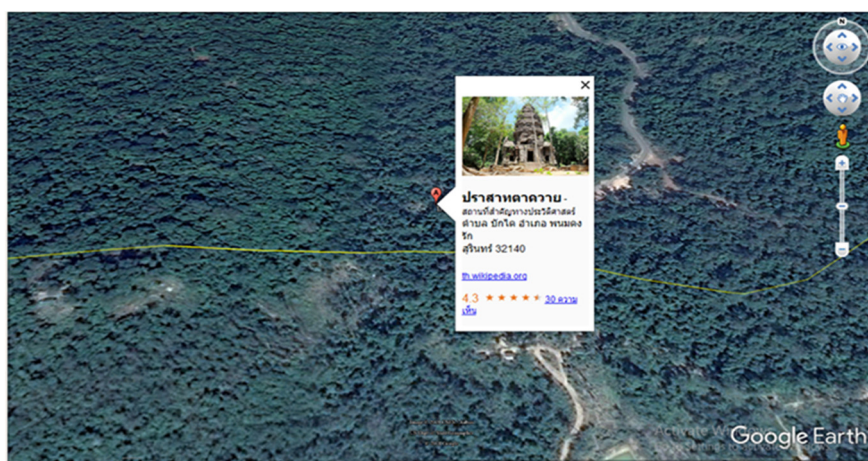
งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาบริบทพื้นที่ของปราสาทตาควาย ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ปราสาทตาควาย ตากระเบย ภาษาเขมร กระเบย หมายถึง ควาย ตั้งอยู่บนสันเขาห่างจากหน้าผาสูงประมาณ 10 เมตร ของเทือกเขาพนมดงรัก ที่บริเวณช่องตาควาย ในเขตบ้านไทยนิยมพัฒนา หมู่ 17 ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์มีลักษณะเป็นปราสาทหินศิลาแลงหันหน้าไปทางทิศตะวันออก มีแผนผังของปราสาทเป็นรูปกากบาท มีส่วนฐานต่ำ ส่วนล่างสุดก่อด้วยศิลาแลง ส่วนบนก่อด้วยศิลาทรายทั้งหมด หลังคาห้อง

ครมฤคฤหะก่อเป็นทรงพุ่มยอดปรางค์ ซ้อนลดหลั่นกันขึ้นไป 5 ชั้น ส่วนหลังคามุขก่อเป็นรูปประทุน จรดหน้าบันทั้ง 4 ด้าน ภายในห้องมีประติมากรรมลักษณะคล้ายสวายัมภูวลึงค์ 1 ชั้น นอกจากนี้ปราสาทตาควายยังเป็นปราสาทหลังเดียวโดดๆ ไม่มีอาคารประกอบอื่นๆ ทำให้เชื่อว่า ปราสาทตาควายเป็นปราสาทที่ยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์ดังเช่นปราสาทอื่นๆ และด้วยความที่ปราสาทตาควาย ยังสร้างไม่เสร็จสมบูรณ์ เพียงแต่ทำการก่อขึ้นรูปไว้เท่านั้นยังมิได้มีการขัดแต่งผิวหิน แกะสลักลวดลายใดๆ จึงทำให้ปราสาทตาควายยังคงรูปอยู่ได้โดยไม่ถูกทำลาย ถูกกลักลบเกาะเกาะขึ้นส่วนต่างๆ ไป เช่นที่เกิดขึ้นกับปราสาทอื่นๆ (ไกรภพ สาระกุล, 2554 : 60) ตามแนวชายแดนและการที่ไม่ปรากฏลวดลายอย่างหนึ่งอย่างใดเลยนี้ทำให้กำหนดอายุปราสาทตาควายได้แต่เพียงกว้างๆ โดยการดูจากรูปทรงของตัวปราสาททำให้คาดว่า น่าจะอยู่ในราวช่วงปลายสมัยนครวัด ตอนต้นสมัยบาเยน หรือรัชกาลพระเจ้าสุริยวรมันที่ 2 ถึงรัชกาลพระเจ้าชัยวรมันที่ 7 พื้นที่ตั้งของปราสาทตาควาย ยังเป็นพื้นที่ ที่มีปัญหาการแบ่งเส้นเขตแดนที่ยังไม่ได้เจรจากันในคณะกรรมการปักปันเขตแดน ประกอบกับไม่ได้มีการหยิบยกขึ้นมาพูด เรียกร้องเหมือนกรณีปราสาทพระวิหาร จึงมีการตกลงร่วมกันระหว่างไทยกับกัมพูชา เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นของทั้งสองฝ่าย คือ ใช้เป็นจุดประสานงานร่วมกัน ทำให้ประชาชนสามารถไปเยี่ยมชมความงดงามของปราสาทตาควายได้ โดยการเดินเท้าขึ้นไปปราสาทตาควายในด้านทางขึ้นฝั่งประเทศไทยสามารถขึ้นตามบันไดพญานาคมีพระพุทธรูปเพื่อให้สักการบูชาและมีบันไดลาดขึ้นด้วยระยะทาง 1 กิโลเมตรมีกองร้อยทหารพราน ที่ 2602 หน่วยเฉพาะกิจกรมทหารพรานที่ 26 กองกำลังสุรนารี กองทัพภาคที่ 2 จัดกำลังเจ้าหน้าที่ทหารพรานเข้าดูแลพื้นที่เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวจากการลงพื้นที่สำรวจบริบทโดยรวมและการสำรวจพื้นที่ปราสาทตาควาย จากภาพรวม พบว่าพื้นที่อาณาเขตบริเวณแห่งนี้เป็นที่เชื่อมต่อระหว่างแดนทั้งสองประเทศ คือ ประเทศไทยและกัมพูชา จึงทำให้เกิดเอกลักษณ์ และพื้นที่จำเพาะประจำถิ่น อย่างน่าสนใจในเชิงการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ของจังหวัดสุรินทร์ ไม่ว่าจะเป็นที่รู้จักที่เผยแพร่ไปตามสื่อต่างๆ เมื่อวิเคราะห์คุณค่าอิทธิพลที่ได้จากปราสาทที่มีต่อชุมชนทั้งสองประเทศ (กฤษณ์นัท แสงมาศ และคณะ, 2561 : 89)

รูปที่ 1 ตำแหน่งที่ตั้งปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ จาก Google Earth

ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระการ (2562 : 3)

จากรูปที่ 1 ที่ตั้งปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์อยู่ห่างชายแดนไทย – กัมพูชา เป็นระยะทางประมาณ 100 เมตร มีพิกัดภูมิศาสตร์ คือ 14.3561111111°N 103.3775°E

2. ผลการศึกษาจุลยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาระหว่างราชอาณาจักรไทยและกัมพูชา

2.1 ด้านเศรษฐกิจกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ปราสาทตาควาย เป็นจุลยุทธศาสตร์ที่สำคัญ ถือเป็นจุดหนึ่งเพื่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ระหว่างงานประจำปี ที่มีขึ้นมีการแสดง แสง สี เสียง มีการแลกเปลี่ยนสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่สิ่งที่ยังขาดหายไปคือ การแสดงของชาวกัมพูชา และสินค้าของชาวกัมพูชาที่น่าจะให้มีการเข้ามาเพื่อทำการแลกเปลี่ยนและแสดงร่วมกันเพื่อให้เกิดการดึงดูดมากกว่าที่เป็นอยู่ จากการสัมภาษณ์ของคนในพื้นที่ ได้กล่าวว่า ถ้ามีการเปิดการเชื่อมต่อ สัมพันธ์ระหว่างประเทศและให้ความร่วมมือ เพื่อมาจัดกิจกรรม พิธีกรรม บวงสรวงปราสาท มีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การแสดง การรำบวงสรวงปราสาทและสินค้า คงจะมีผู้คนหลังไหลเข้ามาเที่ยวชมมากมายการให้ความสำคัญของชาวต่างประเทศ ที่มาทำการศึกษาระหว่างประเทศให้ความสนใจ และตื่นตาตื่นใจและได้แสดงแนวคิดด้านการส่งเสริมชุมชนให้เกิดรายได้ ทั้งนำเสนอการนำผลผลิตของชุมชนทั้งสองประเทศ เพื่อการแลกเปลี่ยนน่าจะเป็นจุดสำคัญและให้ความสนใจต่อนักท่องเที่ยว

2.2 การพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

พื้นที่ปราสาทตาควายมีนักศึกษาชาวกัมพูชาให้ความสำคัญต่อสถานที่ โบราณสถานแควเวียนมาศึกษา สถานที่ จากการสัมภาษณ์ทหารชาวกัมพูชาได้กล่าวถึงความสำคัญของการให้ความสำคัญต่อสถานปราสาทตั้งแต่มาประจำอยู่ที่ปราสาทตาควายมีทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาให้ความสำคัญมากสิ่งที่จะทำให้เกิดขึ้นคือ น่าจะพัฒนาให้เป็นสถานที่รองรับได้ทั้งสองประเทศ เมื่อถึงงานประจำปีที่น่าจะให้มีการค้าขายและเข้าร่วมพิธีกรรมบวงสรวงด้วยกันทำบุญทางศาสนาด้วยกันมากกว่าที่เป็นอยู่ คนฝ่ายต่างทำทั้งที่ชาวกัมพูชาก็คุยกันได้อยู่ทุกวัน น่าจะพัฒนาให้ดีกว่าที่เป็นอยู่มีนโยบายเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปั่นจักรยาน เที่ยวปราสาท พยายามนำเสนอและจัดให้เป็นการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว สรุปการเข้าถึงข้อมูลมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมและมีการนำเสนอข้อมูลไม่ค่อยรู้จัก ส่วนมากรู้จักแต่ในพื้นที่ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีการหน่วยรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินจึงไม่กล้าเข้าเที่ยวชมและไม่มีการทำแผนพับ เพื่ออธิบาย ความเป็นมา ที่พักและพื้นที่การท่องเที่ยวโดยรอบ เพื่อดึงดูด ผู้เที่ยว หรือนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแน่นอนจะมีผู้ให้ความสนใจเข้าเที่ยวชมแต่ก็ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเป็นแนวทางประชาสัมพันธ์ ดังนั้น พื้นที่ ทั้งสองน่าจะมีแนวทางการพัฒนาที่ดีขึ้นในด้านความร่วมมือและร่วมสร้างแนวทางร่วมกัน (ทหารชาวกัมพูชา จ, สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2562)

รูปที่ 2 งานประจำปี ปราสาทตาควาย
ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระการ (2562 : 4)

รูปที่ 3 บันไดนคราขปราสาทตาควายฝั่งราชอาณาจักรไทย
ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระการ (2562 : 5)

จากรูปที่ 2 และ 3 งานประจำปีที่ปราสาทตาควายมีทั้งชาวไทยและชาวกัมพูชาให้ความสำคัญมากสิ่งนี้อาจให้เกิดขึ้นคือ น่าจะพัฒนาให้เป็นสถานที่รองรับได้ทั้งสองประเทศ เมื่อถึงงานประจำปีที่นี่น่าจะมีการค้าขายและเข้าร่วมพิธีกรรมบวงสรวงด้วยกันทำบุญทางศาสนา ร่วมกันมากกว่าที่เป็นอยู่ คนฝ่ายต่างทำทั้งๆที่ชาวชุมชนก็คุยกันได้ยิ้มให้กันทุกวันน่าจะพัฒนาให้ดีกว่าที่เป็นอยู่มีแนวนโยบายเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ปั้นจักรยาน เทียวปราสาท พยายามนำเสนอและจัดให้เป็นการเพิ่มแหล่งท่องเที่ยว สรุปการเข้าถึงข้อมูลมีเนื้อหาที่ไม่ครอบคลุมและมีการนำเสนอน้อยคนไม่ค่อยรู้จัก ส่วนมากรู้จักแต่ในพื้นที่ประชาชนส่วนใหญ่คิดว่าไม่มีการหน่วยรักษาความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินไม่กล้าเข้าเที่ยวชมและไม่มีการทำแผนพับ เพื่ออธิบาย ความเป็นมา ที่พัก และพื้นที่การท่องเที่ยวโดยรอบ เพื่อดึงดูด ผู้เที่ยว หรือนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวชมแน่นอนจะมีผู้ให้ความสนใจเข้าเที่ยว

ชมแต่ก็ขาดสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อเป็นแนวทางประชาสัมพันธ์ดังนั้น พื้นที่ ทั้งสองน่าจะมีแนวทางการพัฒนาที่ดีขึ้นในด้านความร่วมมือและร่วมสร้างแนวทางร่วมกัน

2.3 บทบาทที่เกิดจากพื้นที่ปราสาทตาควาย

บทบาทที่เกิดจากพื้นที่ปราสาทตาควาย ดังนี้

1. บทบาทด้านความเชื่อ ปราสาทตาควายในความเชื่อถือว่ามีความอำนาจดวงวิญญาณสิงสถิตอยู่ยังมีความศักดิ์สิทธิ์ มีดวงวิญญาณผู้พิทักษ์ปราสาทและประจำอยู่ที่ปราสาท ด้านความเชื่อที่มีต่อปราสาทแห่งนี้ ทำให้เกิดผู้คนทั้งสองพื้นที่เดินทางเข้ามาอธิฐานและขอพรและบนบาน ทั้งยังมีการเข้ามาประกอบพิธีกรรมบวงสรวงด้วย ดังรูปที่ 4 และ 5

รูปที่ 4 ปราสาทตาควายในงานประจำปีไหว้ปราสาท

ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2562 : 6)

รูปที่ 4 การไหว้ขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล

ที่มา: ยโสธรา ศิริภาพระภากร (2562 : 6)

2. บทบาทที่มีต่อพิธีกรรมปราสาทกับพิธีกรรมที่เกิดขึ้นนี้ คือ มีพิธีกรรมเช่นไหว้ มีการเข้ามาบูชาปราสาทตาควายได้เป็นพื้นที่หนึ่งในการกระทำพิธีกรรม ได้แก่ งานบูชาปราสาทประจำปีงานเช่นไหว้ท้องถิ่นสองราชอาณาจักร

3. บทบาท ปราสาทในด้านการแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรมระหว่างประเทศมี การแสดงโดยอาศัยจุดพื้นที่ปราสาทตาควายเป็นสื่อกลางและมีการแสดง แสง สี เสียง (นักวิชาการวัฒนธรรม ค, สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2562)

4. บทบาทปราสาทกับประเพณีท้องถิ่นได้เป็นส่วนในการเป็นสื่อกลางเพื่อนำเสนอและการถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่น และการจัดงานประจำปีที่สามารถกำหนดพื้นที่สำคัญเป็นพื้นที่ในด้านประเพณีท้องถิ่น

2.4 คุณค่าด้านการศึกษาที่ได้จากปราสาทตาควาย

1. คุณค่าด้านการศึกษาถึงปราสาทตาควายกับการสื่อความหมายได้ถึงจักรวาลวิทยา ชุมชนทั้งสองประเทศมีความเชื่อในเรื่องความศักดิ์สิทธิ์และศาสตร์แห่งความโชคดี และการบูชาเพื่อเสริมความมั่นคงในชีวิตมนุษย์จะขึ้นไปกราบเทพเจ้า ด้วยหวังประสบผลสำเร็จ ชุมชนเองเข้ามากราบไหว้ขอพรการสร้างปราสาทตาควายเสมือนเป็นการจำลองเขาพระสุเมรุ ที่ประดิษฐานพระผู้เป็นเจ้า มนุษย์ต้องขึ้นไปกราบบนที่สูง คือ เทวสถานที่ประทับเปรียบเสมือนขึ้นเขาไกรลาส (ยโสธรา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2561 : 29 - 30)

2. คุณค่าด้านการศึกษาถึงเทววิทยา เมื่อมนุษย์มีความผูกพันกับเทพเจ้า อยู่ใกล้เทพเจ้ามีความเชื่อต่อเทวดา พระอินทร์ พระพรหมและวิญญาณทั้งหลาย ล้วนเป็นที่มาของเทววิทยา ปราสาทตาควายสร้างเพื่ออุทิศต่อเทพเจ้า ตามที่ปรากฏตามปราสาทขอมต่างๆ จะแกะสลักรูปเทพเจ้ามากมายมีการกล่าวถึงเทวะและรูปเคารพทางศาสนา

3. คุณค่าด้านด้านศิลปะและการแสดงมีการจัดพิธีกรรมบูชา บวงสรวงโดยมีการจัดรำถวาย ที่เกี่ยวข้องกับชุดแต่งกาย ท่าทางการรำ เพลงที่ใช้ประกอบ ดนตรีเฉพาะถิ่น ที่ประกอบดังสมมติว่าได้รำถวายองค์เทพเจ้า จึงเกิดการรำมากมายหลายท่าสิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากศิลาจำหลักรูปนางอัปสรนางสาวสวรรค์แน่นแต่ท่าทางของมหาเทวะก็นำมาเป็นหนึ่งในท่ารำรำด้วย (ภูมิจิต เรื่องเดช, 2542 : 17 - 18)

4. คุณค่าด้านวิถีชีวิตที่มีทั้งด้านข้อห้าม ข้อปฏิบัติ ของคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม แนวทางการปฏิบัติตนที่เชื่อว่าเมื่อปฏิบัติแล้วย่อมเกิดความสำเร็จสมหวังแก่ผู้ปฏิบัติด้วย

5. คุณค่าที่เกิดจากด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศที่มีการเชื่อมต่อกัน โดย อาศัยปราสาทตาควายเป็นจุดเชื่อมต่อระหว่างแดนทั้งสองพื้นที่เป็นจุดแลกเปลี่ยนกัน

6. คุณค่าที่มีผลทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และวัฒนธรรมท้องถิ่นและประเพณีท้องถิ่นที่ได้จากงานประจำปีและวิถีชีวิตของกลุ่มชนในพื้นที่

2.5 ปราสาทตาควายถือเป็นจุดยุทธศาสตร์ในด้านการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นระหว่างประเทศ

ปราสาทตาควายได้เป็นจุดพื้นที่ที่มีการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมท้องถิ่นจากงานประเพณีที่จัดขึ้นประจำปี ที่เป็นผลสืบเนื่อง ในด้านเศรษฐกิจของชุมชน และผู้ประกอบการค้าทั้งสองประเทศได้ผลผลิตที่ได้จะมาจากชุมชน ได้อาศัยปราสาทตาควายเป็นสื่อกลาง อาจเป็นสัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมและร่วมกันจัดเป็นประเพณีในรอบปี

ที่สามารถแลกเปลี่ยนและเชื่อมต่อกันได้ โดยการจัดกิจกรรมพิธีบวงสรวง การเซ่นไหว้หน้าปราสาทตาควาย การรำถวายองค์ปราสาทจากคณะที่จัดมาทั้งสองประเทศเพื่อรำบวงสรวงมีการแลกเปลี่ยนด้านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและจากกลุ่มอื่นๆ นำมาบริการ ประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปรับรู้ทางสื่อออนไลน์ ทิว วิทยุ ส่งเสริมกิจกรรมนี้และมีการร่วมลงเล่นกีฬาฟุตบอลเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ โดยมีรางวัลจากหน่วยงานจัดขึ้น องค์กรที่สำคัญของบ้านเมือง บทบาทด้านพื้นที่และของปราสาทตาควาย กล่าวได้ว่าและปราสาทที่สามารถเป็นตัวเชื่อมทั้งสองประเทศได้เกิดกิจกรรมซึ่งกันและกันได้ ดังนั้น ปราสาทตาควายเป็นจุดยุทธศาสตร์หนึ่งที่สำคัญมากกับทั้งสองประเทศและน่าจะเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปได้ทั้งในและ ต่างประเทศได้ถ้าร่วมมือยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของคนทั้งสองประเทศ (ยโสธรา ศิริภาประการ และคณะ, 2561 : 27 - 28)

2.6 ตำนานความเชื่อที่มีต่อปราสาทตาควาย

ความเชื่อปราสาทตาควายเป็นอีกพื้นที่ที่มีตำนาน เรื่องเล่า ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่สามารถผูกเป็นเรื่องราวอันน่าสนใจ และมีผลต่อจิตใจผู้คนที่อาศัยอยู่โดยรอบปราสาทตาควายทั้งสองประเทศ จากการสัมภาษณ์ชาวกำพูชา ได้กล่าวว่า เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของปราสาทแห่งนี้มาก ตอนลูกสาวไม่สบายรักษาไม่หาย มาทำพิธีขอน้ำมนต์ เอาไปให้ดื่มกิน ปรากฏว่าหายจนถึงทุกวันนี้ ก็เลยทุกปีจะต้องมาเซ่นไหว้ (ชาวกำพูชา ก. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562) สอดคล้องกับชาวกำพูชา ได้กล่าวว่า ลูกสาวป่วยไม่สบายมากเลือดตกไม่หยุด ไปหาหมอไม่หาย นึกว่าตายแล้ว มาที่นี้มาขอพร อธิฐาน และขอน้ำมนต์จากปราสาทตาควาย ไปดื่มกิน ปรากฏว่าอาการทุเลา ดีขึ้นรอดพ้นจากความตายและมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์มาก (ชาวกำพูชา ข. สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562) และสอดคล้องกับทหารชาวกำพูชา ได้กล่าวว่า ปราสาทตาควายแห่งนี้มีชาวกำพูชาเดินทางมาเที่ยวชม และเชื่อว่ยังมีความศักดิ์สิทธิ์มากโดยส่วนมากมักเป็นเรื่องความเจ็บป่วย ได้งานทำและทำงานราชการที่มาขอขึ้นนอกนั้นก็เรื่องการค้าขาย ความเป็นอยู่และอาชีพ (ทหารชาวกำพูชา ฉ. สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2562) ดังนั้น ชาวกำพูชาที่มีความเชื่อต่อปราสาทตาควายว่าเป็นปราสาทที่ยังมีดวงวิญญาณประทับอยู่ (อภิชาติ ทวีโกศา, 2558 : 45)

ความเชื่อที่มีต่อปราสาทตาควายของกลุ่มชนในเขตพื้นที่ประเทศไทย ชุมชนที่นี้มักให้การเล่าขานตำนาน คุณตาที่ ตามหาควายและได้เจอควายของตนเองในบริเวณปราสาท จึงเป็นชื่อเรียกต่อมาว่า ปราสาทตาควาย หรือ ตาวาย อาจจะมาจากชื่อเรียกของคุณตาผู้นั้นด้านความเชื่อที่มีต่อองค์ปราสาทได้กล่าวว่าตนมาทำพิธีบูชาเซ่นไหว้ ปราสาทนี้ทุกปี ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าตนจะได้ประสบแต่สิ่งที่ดีงาม และสิริมงคล ส่วนมากมักเป็นการเข้ามาขอพร และอธิฐาน เป็นต้น (ชาวบ้าน ค. สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2562) สอดคล้องกับอาจารย์มหาวิทยาลัย ได้กล่าวว่า โดยมากความเชื่อของกลุ่มชนแถบนี้มักจะทำให้ความสำคัญ ทางกรบบนบานต่อปราสาทเมื่อสำเร็จแล้วจะกลับมาแก้บนตามคำบนบานไว้ เป็นต้น (อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ช. สัมภาษณ์วันที่ 6 เมษายน 2562) สรุปจากการสัมภาษณ์ทหารที่ควบคุมดูแลในบริเวณปราสาทตาควาย ได้กล่าวว่าแต่ละวัน ถ้าเป็นวันหยุดราชการ เสาร์ อาทิตย์ จะมีนักท่องเที่ยวมาประมาณ 150 คนขึ้นไป ถือว่ามากพอสมควรและมีทั้งชาวกำพูชาที่ขึ้นมาทางด้านข้างปราสาทตาควายก็ขึ้นมาเที่ยว กราบไหว้เช่นเดียวกันกับคนไทย ในการมาที่ปราสาทตาควาย เพราะมีความเชื่อว่ศักดิ์สิทธิ์ โดยส่วนมากจะมาขอพร อธิฐาน ในเรื่องรับราชการ หน้าที่ การงานและความเจ็บป่วย ซึ่งปรากฏผู้ที่มาขึ้นจะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า เกิดความสำเร็จเป็นที่พอใจนั้นหมายความว่า

ปราสาทตาควายแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์จึงปรากฏมีพิธีกรรมบูชา บวงสรวง กราบไหว้และมีผู้มาแวะเวียนขอพรอยู่ตลอดทุกวัน (ยโสธารา ศิริภาพระภากร และคณะ, 2561 : 28 - 29)

สรุปและอภิปรายผล

ปราสาทตาควายตั้งอยู่บนภูเขาห่างจากพื้นที่ทางขึ้นฝั่งประเทศไทยประมาณ 1 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างกลางของพื้นที่ทั้งสองประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา การศึกษาจุลยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนากระหว่างประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา ทำให้ทราบถึงบริบทโดยทั่วไปของพื้นที่ที่ถือว่าเป็นทำเลทองเพราะพื้นที่นี้สามารถพัฒนาให้เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระหว่างประเทศได้ และสามารถเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมด้านพัฒนาชุมชน ด้านการแลกเปลี่ยนเศรษฐกิจและพัฒนาด้านแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และการจัดพิธีกรรมบูชาเทพปราสาทตาควายระหว่างประเทศและพิธีกรรมทางศาสนาได้ เมื่อพัฒนาจุลยุทธศาสตร์น่าจะทำให้เกิดเอกลักษณ์ประจำจังหวัดสุรินทร์ ด้านการท่องเที่ยวระหว่างประเทศด้วยทำให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากความโดดเด่น เอกลักษณ์ของพื้นที่ สามารถพัฒนาเป็นประเพณีประจำปีที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่สำคัญที่สุดได้ สอดคล้องคล้อยกับงานวิจัยของ ยโสธารา ศิริภาพระภากร และคณะ (2562 : 632)

นอกจากนี้ปราสาทตาควายยังมีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในด้านที่ทั้งด้านจิตใจ และกลุ่มชนที่อาศัยในพื้นที่ทั้งสองประเทศได้ใช้เป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จุลยุทธศาสตร์ถือเป็นพื้นที่ในจุดหนึ่งที่มีความสำคัญ ด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาและความสำคัญถือเป็นความสำคัญของชาติ ที่ต้องเร่งพัฒนาเพื่อเป็นส่วนช่วยพัฒนา ชุมชน สังคม ประเทศชาติต่อไปได้ ในพื้นที่ของอำเภอพนมดงรัก เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีความสำคัญมาก เพื่อการพัฒนาเพราะในพื้นที่นี้ไม่เพียงแต่ประเทศไทยที่ได้รับผลประโยชน์หากแต่ ประเทศกัมพูชาก็จะได้รับผลประโยชน์ได้เช่นกันจุลยุทธศาสตร์นี้ คือ พื้นที่ “ปราสาทตาควาย” เป็นพื้นที่สัมพันธ์เชื่อมต่อกันระหว่างประเทศและมีปัญหาด้านความมั่นคงมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้น ความสำคัญยิ่งที่จำเป็นต้องเร่งพัฒนาเพื่อผลประโยชน์ของทั้งสองประเทศและสิ่งที่สำคัญที่สุดนั้นคือชุมชน ท้องถิ่นที่จำเป็นต้องแลกเปลี่ยนทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการส่งเสริมและร่วมกันพัฒนาให้เป็นกิจกรรมร่วมกันระหว่างประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชาเพื่อสร้างให้เป็นความโดดเด่นซึ่งน่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่เป็นส่วนสำคัญที่มีต่อความดึงดูดและความน่าสนใจของประเทศ

2. ควรมีการเสนอแนวคิด หรือ จัดเวทีเสวนาทั้งชาวกัมพูชา และผู้ที่อาศัยในพื้นที่โดยรอบเพื่อเสนอแนวคิด ทศนคติที่มีอยู่ให้ทราบโดยผ่านสื่อในช่องทางต่างๆ ว่ามีความต้องการอย่างไรและต้องการให้พัฒนาในแนวทางใดได้บ้างทั้งนี้เพื่อให้ ชุมชนประชาชนได้รับผลประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจในด้านอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตำนาน ความเชื่อและฐานคติของชุมชนโดยรอบปราสาทตาควายว่ามีความเชื่อต่อปราสาทในด้านใดบ้างและกิจกรรมใดบ้างที่มีต่อปราสาทและปราสาทตาควายมีอิทธิพลในด้านใดบ้าง เป็นต้น

2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบปราสาทตาควายกับปราสาทตาเมือนที่อยู่ห่างกันประมาณ 13 กิโลเมตร ว่ามีส่วนใดที่ควรส่งเสริมและปรับปรุงหรือแสวงหาแนวทางในการพัฒนาร่วมกัน เป็นต้น
3. ควรทำการศึกษาปราสาทตาควายกับการเป็นส่วนหนึ่งที่มีการพัฒนาชุมชนในด้านใดบ้าง เช่น ด้านเศรษฐกิจ การเมือง ผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษนันท์ แสงมาศ, ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุทัศน์ ประทุมแก้ว, สุริยา คลังฤทธิ์, สำเริง อินทยุง. (2561). การพัฒนาระบบ GPS เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมปราสาทโบราณจังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์. 293 หน้า.
- ไกรภพ สาระกุล. (2554). *เจาะอารยธรรมโบราณขอมพันปี*. กรุงเทพฯ : พรอสเพอร์ เซอร์วิส ซัพพลาย.
- พระมหาถนอม อานนโธ. (2560). *คุณค่าและอิทธิพลของปราสาทขอม*. นครปฐม : โรงพิมพ์สาละพิมพ์การ.
- ภูมิจิต เรืองเดช. (2542). *วรรณกรรมท้องถิ่นจังหวัดบุรีรัมย์*. บุรีรัมย์ : เอกสารซีพี.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร, กฤษนันท์ แสงมาศ, ทิตยาวิดี อินทรางกูร, พระมหาขุนทอง เขมสิริ. (2561). คุณค่าและอิทธิพลของปราสาทขอมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมทั้งสองประเทศ : กรณีปราสาทตาควายตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์, ใน *การประชุมสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ครั้งที่ 9 และระดับชาติครั้งที่ 1 ระดับชาติ ในหัวข้อ “วัฒนธรรมเชิงพุทธกับการพัฒนาที่ยั่งยืน”*, 2 - 3 เมษายน 2561. 22 – 30. ศรีสะเกษ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตศรีสะเกษ.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร. (2562). *รายงานผลการสำรวจเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ปราสาทตาควาย อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์*. สุรินทร์. 32 หน้า.
- ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุพัตรา วะยุณ, ทิตยาวิดี อินทรางกูร, กฤษนันท์ แสงมาศ, สุริยา คลังฤทธิ์. (2562). การศึกษาปัญหาปราสาท ข ย ภ ต ร ศาสนาสถานในอารยธรรมขอมโบราณพันปีที่มีอิทธิพลบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของชุมชนท้องถิ่นใน จังหวัดสุรินทร์. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติศรีโคตรบุนนาศึกษา ครั้งที่ 1 “แลสายน้ำโขงกับงานวัฒนธรรมศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น”*, 2 พฤษภาคม 2562. 297 - 311. นครพนม : มหาวิทยาลัยนครพนม.
- อภิชาติ ทวีโกคา. (2558). *ประวัติศาสตร์และโบราณคดี สดักก้อกธม- บันเตียขมาร์*. สระแก้ว : ดำรงชัยการพิมพ์.
- บุคลานุกรม
- ชาวกัมพูชา ก. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์).ที่ ปราสาทตาควาย ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.
- ชาวกัมพูชา ข. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์).ที่ ปราสาทตาควาย ตำบลบักได อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.
- ชาวบ้าน ค (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์). ที่ องค์การบริหารส่วนตำบลพนมดงรัก อำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ 32140. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.

นักวิชาการวัฒนธรรม ง. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์).ที่ สำนักงานสำนักปฏิบัติประจำ
จังหวัดสุรินทร์ แห่งที่ 2 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ 32000.
เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.

ทหารชาวกัมพูชา จ. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์).ที่ ปราสาทตาควาย ตำบลบักได
อำเภอมณฑรัก จังหวัดสุรินทร์. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.

ทหารชาวกัมพูชา ฉ. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร (ผู้สัมภาษณ์).ที่ ปราสาทตาควาย ตำบลบักได
อำเภอมณฑรัก จังหวัดสุรินทร์. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.

อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ ช. (ผู้ให้สัมภาษณ์). ยโสธรา ศิริภาพระภากร
(ผู้สัมภาษณ์). ที่ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
32000. เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2562.